

Дело C-536/22**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

10 август 2022 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht Ravensburg (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

8 август 2022 г.

Ищци:

MW

CY

Ответник:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

Предмет на главното производство

Иск за връщане на обезщетението за предсрочно погасяване във връзка с договор за кредит за недвижим имот за потребители

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на правото на Съюза, член 267 ДФЕС

Преюдициални въпроси

- 1) Трябва ли изразът „справедливо и обективно обезщетение [...] за евентуални разходи, които са пряко свързани с предсрочното погасяване“, използван в член 25, параграф 3 от Директива 2014/17/ЕС, да се тълкува в смисъл, че обезщетението включва и пропуснатите

ползи на кредитора, по-специално нереализираните заради предсрочното погасяване бъдещи лихви?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос:

Съдържа ли правото на Съюза — и по-конкретно член 25, параграф 3 от Директива 2014/17/ЕС — насоки относно изчислението на приходите на кредитора от реинвестирането на предсрочно погасен кредит за недвижим имот за потребители, които приходи следва да се вземат предвид при пропуснатите ползи, и евентуално какви са тези насоки?

По-специално:

- а) Трябва ли националната правна уредба относно изчислението да е свързана с начина, по който кредиторът действително използва предсрочно погасената сума?
- б) Може ли национална правна уредба да позволи на кредитора да изчисли обезщетението за предсрочното погасяване въз основа на фиктивно реинвестиране в сигурни ценни книжа на капиталовия пазар с падеж, съответстващ на срока на кредита (т.нар. метод на активите и пасивите)?

3) Попада ли в обхвата на член 25 от Директива 2014/17/ЕС и случай, при който потребителят първо прекратява договора за кредит за недвижим имот на основание предвидено от националния законодател право на прекратяване, след което предсрочно погасява кредита пред кредитора?

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Директива 2014/17/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 февруари 2014 година относно договорите за кредити за жилищни недвижими имоти за потребители и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2013/36/ЕС и Регламент (ЕС) № 1093/2010 (ОВ L 60, 2014 г., стр. 34), член 25, параграф 3

Цитирани национални разпоредби

Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“), по-специално член 252, член 490, параграф 2, член 500, параграф 2, членове 502 и 812

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 На 11 януари 2019 г. ищците сключват с ответника договор за кредит за недвижим имот за потребители (наричан по-нататък „договорът за кредит“)

при нетен размер на кредита от 236 000,00 EUR с цел придобиване на отдаден под наем апартамент. Съгласно договора за кредит лихвеният процент по кредита е фиксиран до 30 януари 2029 г.

- 2 В договора за кредит се посочва, че по време на срока, за който лихвеният процент по кредита е фиксиран, кредитополучателят може предсрочно да погаси изцяло или частично задълженията си, ако има законен интерес от това.
- 3 Съгласно договора за кредит в случай на предсрочно погасяване на кредита се дължи обезщетение за предсрочно погасяване. В това отношение договорът за кредит предвижда, че банката следва да бъде обезщетена за вредите, настъпили за нея в резултат на предсрочното погасяване. Понататък, договорът за кредит гласи, че тези вреди се изчисляват въз основа на метода на активите и пасивите, който е признат за допустим от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) и при който се приема, че освободените в резултат на погасяването средства се инвестират в ипотечни облигации за срок, съответстващ на срока на кредита. При това изчисление следва да се вземат предвид по-специално вредите от намалението на лихвата като финансова загуба от предсрочното погасяване на кредита, т.е. разликата между договорната лихва и възвращаемостта от ипотечните облигации с падеж, който съответства на оставащата част от срока на кредита, който следва да се погаси. Освен това съгласно договора за кредит се дължи справедлива такса за административните разходи, свързани с предсрочното погасяване на кредита.
- 4 С договор за продажба от 19 май 2020 г. ищците продават отдадения под наем недвижим имот на продажна цена от 255 000 EUR. Един от ищците, който е професионален войник, е преместен от работодателя си. Ищците прекратяват договора за кредит, считано от 30 юни 2020 г. С писмо от 9 юни 2020 г. ответникът уведомява ищците, че при предсрочно погасяване на кредита, считано от 30 юни 2020 г., дължат обезщетение за предсрочно погасяване в размер на 27 614,17 EUR. Ищците плащат това обезщетение за предсрочно погасяване.
- 5 С писмо от 19 април 2021 г. ищците изискват от ответника връщането на обезщетението за предсрочно погасяване и с разглеждания понастоящем иск искат връщането на тази сума.
- 6 Ищците считат, че ответникът няма право на обезщетение за предсрочно погасяване, тъй като договорът за кредит не съдържа достатъчно информация, по-специално относно изчислението на обезщетението за предсрочно погасяване. Освен това от Директива 2014/17 следвало, че обезщетението за предсрочно погасяване може да бъде само обезщетение за действително направените разходи и не може да включва нереализираните лихви, респ. пропуснатите ползи на кредитора. Ищците също така считат, че

хипотетичното изчисление въз основа на финансово-математички формули е недопустимо.

- 7 Според ответника договорът съдържа в достатъчна степен цялата предвидена по закон информация. По отношение на размера на исканото обезщетение ответникът се позовава на установената съдебна практика на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд), съгласно която при законосъобразно погасяване на обезпечен с ипотека кредит кредиторът има право на обезщетение за вредите, които са пряко свързани с предсрочното погасяване, ако към датата на погасяването кредитополучателят дължи лихви при фиксиран лихвен процент. При предоставянето на кредити по принцип се налагало банките да се рефинансират и от своя страна, дългосрочно да се обвързват с институцията, която извършва рефинансирането.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 8 От значение за произнасянето в главното производство е дали ищците имат право на връщане на платеното обезщетение за предсрочно погасяване в съответствие с член 812 от BGB (който урежда правото на връщане на полученото в случай на неоснователно обогатяване) Случаят би бил такъв, ако ответникът не е имал право на обезщетение за предсрочно погасяване.

По първия преюдициален въпрос

- 9 Право на ответника на обезщетение за предсрочно погасяване би могло да се изведе от член 502, параграф 1 от BGB. Ако обаче тази разпоредба не е в съответствие с правото на Съюза, по-специално с член 25, параграф 3 от Директива 2014/17, доколкото като обезщетение на кредитора за предсрочно погасяване се предвижда пълно възстановяване на вредите му, включително пропуснатите ползи, ответникът не би имал право на обезщетение за пропуснатите ползи. В това отношение искът за връщане на обезщетението за предсрочно погасяване би следвало да бъде уважен.
- 10 Член 252 от BGB предвижда, че подлежащите на обезщетение вреди, включват и пропуснатите ползи.
- 11 Съгласно член 500, параграф 2 кредитополучателят по всяко време може предсрочно да погаси изцяло или частично задълженията си по договор за кредит за потребители (първо изречение). Когато обаче става въпрос за договор за кредит за потребители, за който е договорен фиксиран лихвен процент, то по време на срока, за който лихвеният процент по кредита е фиксиран, това е възможно само ако е налице законен интерес на кредитополучателя в това отношение (второ изречение).
- 12 Съгласно член 502, параграф 1 от BGB в случай на предсрочно погасяване на кредита кредиторът има право на „справедливо обезщетение за

предсрочно погасяване“. Считано от транспонирането на Директива 2014/17 в германското право, тази разпоредба се прилага и по отношение на договорите за кредит за недвижим имот за потребители. В член 502 от BGB обаче не е определено какво точно означава справедливо обезщетение за предсрочно погасяване.

- 13 Германският законодател се въздържа от изрично транспониране на изискванията, съдържащи се в член 25, параграф 3, първо и второ изречение от Директива 2014/17, съгласно които може да се иска само „обективно“ обезщетение и обезщетението „не надвишава финансовата загуба за кредитора“.
- 14 Националната съдебна практика приема, че съгласно член 502, параграф 1 от BGB вредите за кредитора продължават да се определят съгласно принципите на правото относно обезщетенията, поради което съгласно член 252 от BGB нереализираните лихви на кредитора подлежат на обезщетяване като пропуснати ползи дори след транспонирането на Директива 2014/17.
- 15 Запитващата юрисдикция счита, че от текста и структурата на член 25 от Регламент 2014/17 могат да се изведат различни насоки относно тълкуването.
- 16 Съгласно член 25, параграф 1, второ изречение от Директива 2014/17 държавите членки трябва да гарантират, че в случай на предсрочно погасяване потребителят има право на намаляване на общите разходи по кредита и това намаление включва лихвата и разходите за оставащата част от срока на договора. Това би трябвало да означава, че лихвата и разходите за оставащата част от срока на договора не се взимат предвид.
- 17 Идеята да се вземат предвид лихвите, които биха били дължими, в случай че не е извършено предсрочно погасяване, не се подкрепя и от обстоятелството, че съгласно член 25, параграф 3, първо изречение от Директива 2014/17 могат да се искат само разходите, които са *пряко* свързани с предсрочното погасяване на кредита. Изглежда съмнително дали това означава лихви, които биха били дължими, в случай че не е извършено предсрочно погасяване.
- 18 Освен това ограничителната формулировка „за *евентуални* разходи“, използвана в член 25, параграф 3, първо изречение от Директива 2014/17, също не допуска да се вземат предвид лихвите (в съображение 66 от директивата е посочено подобно ограничение „*евентуалните* разходи“). Всъщност в случай на предсрочно погасяване кредиторът непременно, а не само *евентуално*, ще изгуби останалите лихвени плащания.

По втория преюдициален въпрос

- 19 Ако правото на Съюза — и по-специално член 25, параграф 3 от Директива 2014/17 — допуска право на банката на пълно обезщетение, включително за пропуснатите ползи, съгласно член 502, параграф 1 от BGB, но се противопоставя на одобрения от националната съдебна практика метод за изчисление на посоченото по-горе обезщетение, искът също би бил уважен, доколкото правото на плащане на обезщетение за предсрочно погасяване е изключено съгласно член 502, параграф 2, точка 2 от BGB, ако при сключването на договора потребителят не е информиран за приложимия метод за изчисление. Член 502, параграф 2, точка 2 от BGB предвижда, че правото на обезщетение за предсрочно погасяване е изключено, ако „информацията в договора относно срока на договора, правото кредитополучателя на прекратяване или изчислението на обезщетението за предсрочно погасяване е недостатъчна“. В разглеждания случай ответникът информира ищците само за изчисление съгласно т.нар. метод на активите и пасивите. Следователно впоследствие ответникът не би могъл да използва друг метод за изчисляване на вредите си.
- 20 Запитващата юрисдикция счита, че от член 25 от Директива 2014/17 могат да се изведат различни аспекти относно изчислението на обезщетението за предсрочно погасяване.
- 21 Изискването за „обективно“ обезщетение, посочено в член 25, параграф 3, първо изречение от Директива 2014/17, подкрепя схващането, че в изчислението могат да бъдат включени само действително направените разходи. Ето защо изчисление въз основа на финансово-математически или статистически стойности би могло да е недопустимо. Това схващане би могло да се подкрепи и от формулировката „когато това е обосновано“, използвана в член 25, параграф 3, първо изречение от Директива 2014/17, по-специално ако това допълнение в текста на английски език („objective compensation, where justified“) и в текста на френски език („objective, lorsque cela s’avère justifié“) се отнася до изискването за обективност.
- 22 Текстът на член 25, параграф 4, второ изречение от Директива 2014/17 обаче допуска възможността за възстановяване на фиктивни загуби. Той предвижда, че предоставената на кредитополучателя информация „представя най-малко числов израз на последиците [...] от погасяването на задълженията преди изтичането на договора за кредит и ясно посочва използваните допускания. Всички използвани допускания са разумни и обосновани“. От тази формулировка би могло да се заключи, че обезщетението включва и такива фактори, които се определят с помощта на допускания.

По третия преюдициален въпрос

- 23 Правото на ответника на обезщетение за предсрочно погасяване би могло да се изведе и от член 490, параграф 2, трето изречение от BGB, тъй като ищците не само предсрочно погасяват кредита, но преди това отправят и предизвестие за прекратяване. При отрицателен отговор на третия въпрос, ответникът би имал право на обезщетение за пропуснатите ползи. При утвърдителен отговор на третия въпрос обаче в контекста на тълкуването на член 490, параграф 2 от BGB биха възникнали същите въпроси като тези, които възникват при прилагането на член 502, параграф 1 от BGB (първи и втори преюдициален въпрос).
- 24 Съгласно член 490, параграф 2 от BGB кредитополучателят може предсрочно да прекрати договор за кредит, при който лихвеният процент е фиксиран, а кредитът е обезпечен по-специално с ипотека, ако това е оправдано от „законните му интереси“ (първо изречение). Такъв интерес е налице по-специално когато кредитополучателят има нужда да използва по друг начин ипотекирания за обезпечение на кредита недвижим имот (второ изречение). Кредитополучателят трябва да възстанови на кредитора онези вреди, възникнали за последния в резултат на предсрочното прекратяване (трето изречение). Съгласно постоянната практика на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) за изчислението на това обезщетение за предсрочно погасяване също се прилагат принципите на правото относно обезщетенията, поради което съгласно член 252 от BGB се дължи обезщетение и за пропуснатите ползи.
- 25 В националното право е спорно дали условията за правото на прекратяване по член 490, параграф 2 от BGB са по-строги от тези за предсрочно погасяване по член 500 от BGB и дали член 25 от Директива 2014/17 също оказва влияние върху тълкуването на член 490 от BGB. Според преобладаващото понастоящем мнение за целите на тълкуването на понятието „законен интерес“, попадащо в обхвата на член 490, параграф 2 от BGB, се изисква връзка със запазването на икономическата свобода на действие на кредитополучателя именно по отношение на недвижимия имот, използван за обезпечаване на кредита. За сметка на това с оглед на тълкуването в съответствие с Директивата се приема, че в контекста на член 500 от BGB предсрочното погасяване може да бъде обосновано и от други законни интереси (напр. развод или безработица).
- 26 Според запитващата юрисдикция има много основания да се смята, че член 25 от Директива 2014/17 е приложим дори когато потребителят прекрати договора за кредит за недвижим имот за потребители съгласно член 490, параграф 2 от BGB преди предсрочното погасяване на кредита. Член 25 от Директива 2014/17 има за цел да гарантира минимален стандарт за защита на потребителите в случай на предсрочно погасяване. В това отношение не може да е от значение дали преди това погасяване допълнително е упражнено право на прекратяване, предвидено в

националното законодателство. По принцип потребителят дори няма да знае, че в националното му право съществуват различни разпоредби за тези два случая. Дори да е наясно и с двете възможности, той вероятно ще извърши прекратяване „за по-голяма сигурност“. Ако Директивата не е приложима по отношение на тези случаи, много потребители не биха се възползвали от правото си на предсрочно погасяване на кредита по член 25 от Директива 2014/17.

- 27 Това е така по-специално ако при отговора на първия и втория преюдициален въпрос Съдът заключи, че приложимите съгласно националното право принципи за изчисление на обезщетението за предсрочно погасяване в контекста на членове 500 и 502 от BGB изцяло или отчасти не са в съответствие с член 25 от Директива 2014/17. Ако при упражняване на правото на предсрочно прекратяване по член 490, параграф 2 от BGB обезщетението за предсрочно погасяване се изчислява по различен начин от обезщетението в контекста на предсрочното погасяване по членове 500 и 502 от BGB, това би могло да постави в по-неблагоприятно положение потребителя, който предсрочно прекратява договора си за кредит, спрямо потребителя, който упражнява правото си на предсрочно погасяване без прекратяване. Ето защо целта на това право, свързана със защитата на потребителите, налага член 25 от Директива 2014/17 да се прилага и в случай на прекратяване на договора, извършено преди погасяването на кредита.